

introducció del bàrbar article «Villa Nova de la Rabó» (B. Nat. P., ms. 133, f° 66). S'explica l'antiguitat relativa d'aquesta forma estafeta curialment, per la gran intervenció que tingueren els eclesiàstics en aquest territori, no sols en el santuari de St. Julià, sinó també en tota mena de drets i propietats, reivindicades aquí pels monjos de Fontfreda (a on pertanyia) i pels litigis amb el Temple (1149, 1260) avui a *La Ral* a Perpinyà (Ss. XIII-XV); i finalment amb el Cardenal de Montaragó (1419).

RADO, -ON és un NP germànic ben conegut, de la fecunda arrel RAD- (Först., 1206). En el Ross. mateix el portà no sols el fundador de la vila nova sinó, en un doc. de Conflent, on firmen entre altres «Jubinus, Rado, Jobesinda - - » a. 874-5 (Abadal, *Eixalada*, 145). Aquí tenim, doncs, *Rádo* en nominatiu. Fouché creu que la pron. popular *Rau* que ell ens transmet ve d'aquest nominatiu.

No és gens evident, puix que sempre, o quasi, és la forma en -ón, -on, la que tenim documentada en el nostre NL. També quan es tracta dels seus estanys, que de vegades apareixen sense el nom complet. 1379: «del stay de *Vilanova*»; 1379: «stannum q. est in terminis de *Vilanova*», però també amb el nom propi: 1180: «ad stagnum *Rason*» (*InvLC*, s. v. *estany*). El cas de *Baó*, poble ben proper (8 k. al NO.) ens mostra retrocés d'accent en la pron. pop. *bóy*. *Paor* 'por' sona *póy* en ross. pop.: la diferència *á/ó* entre aquests casos i el nostre, es pot explicar per efecte del context fonètic, labial en aquells, però *o-* en el NL present.

No nego, però, que Fouché pot tenir raó en teoria. Potser tanmateix trobo un cas de la forma nominativa en el nostre determinatiu. Moreau en un doc. de 975 junt amb *Paçà* (veg., s. v.) cita un *Villare Hatxo*, entre l'Albera i *Matallobera*; potser aquest *vilar* és també un embrió de la vila nova que acabava de fundar *Raon*, car bastaria esmenar la H en R, lletres semblants, perquè el nostre és a 10 k. de *Paçà*, a 20 de l'Albera i *Matallobera* pot ser el mateix que la *Coma Lobaría* citada prop del nostre en el doc. de 1015. Una grafia *Ratzotz* igual pot ser una variant de les grafies amb -d- i -ti- que revesteix el nostre.

Hi ha altres topònims que convé citar i explicar ací per a aclariment. Montescot, com mostra Ponsich (*Top.*, 44), havia dut també el nom de *Villare de Radi* a. 930; més tard això apareix canviat en *Villa Roderadi* (on sembla metàtesi del nom *Re-do-rá* > *ro-de-rá*): això els aa. 941, 970, 1001, 1067 (*villare Roderadi* 916). Sembla, doncs, que aquí hi hagi un altre testimoni del nomin. germà del nostre mateix *Rado* (una altra fundació d'ell? és 23 k. ja ay SE. del nostre). En fi, tenim l'altre *Vilanova*, el de la *Ribera*, pocs k. al NO. del nostre. I aquest també ha dut un sobrenom de NP germ. «*Vilanova q. v. Roter*» a. 991 (*Top.*), si bé aquest és ROT-HARI, de l'arrel germ. parònima HROTH-. Més tard *Rotari*, -ter, 3 cops Ss. X-XI; en fi, amb ultracorrecció (segons el model de *pauc/poc*): *Vilanova de Rauter*, aa. 1172 i 1208 (*InvLC*).

1 Primer simple fortificació «munició» a. 1196, que fou destruïda per la invasió francesa de 1285. — 2

Avui *Estany Barrià*, prop d'un de més gran «Estany d'Encarrega» (de 176 ha., avui assecat, al NO. del poble).

Raons, V. *Arraona*

RAPINYA

10 Del mot català provinent del ll. *rapina* en la forma explicada pel *DECat* VII, 109b1-7.

Segles *Poble d'En Rapinya*, suburbi de Perpinyà (XXVII, 104.12) i lloc a l'E. de Clairà (XXVI, 5.9). *La Font d'En Rapinya*, a Espirà de l'Aglí (XXV, 138.5). *Son Rapinya*, a Binissalem (XL, 38.23; Masc., 18B7).

El *Masrampinyo*, nom del gros poblat que s'ha superposat a l'antic barri de Montcada i Reixac, al Pla de Reixac, a l'esquerra del riu Ripoll; entre els municipis de Montcada i Martorelles; provinent del malnom de l'habitant d'un antic mas, nom que s'anà escampant a d'altres cases. *Rampinya* és alteració vulgar de *rapinya* (ib., 110a8 ss.). J. F. C.

La RÀPITA

De l'àrab *râbîta* 'espècie de santuari mahometà, on residien guerrers amb la missió de llançar raids ofensius en terra cristiana'. Pròpiament el participi femení del verb *rabat* 'atacar bruscament l'enemic' Hi ha molts llocs d'aquest nom escampats des d'antic en tot el nostre territori, al S. de la línia Llobregat-Anoia-Sió-Montsec.

1) Vila al peu del Montsià, entre Tortosa, Amposta i Els Alfacs. El nom viu és merament *La Ràpita*, al qual s'ha afegit *Sant Carles* a fi S. XVIII, a honor de Carles III (Font Rius, *C. d. p.*, p. 788). Casac. 1920, oia *la ràpita* als pescadors de Vilanova (Garraf). A Vinaròs designaren com «carretera la *râpita*» la que condueix a aquesta vila (1961, XXVII, 58). Gentilici: *rapitencs*, a La Galera i Ulldecona. Cf. M. T. Montanya i Martí, «Els noms sotaigats de la mar sitgetana a la *rapitencs*», Tarr. 1970...

MENCIONS ANT. 1097: *Arabita* (Balari, *Orig.*, 16): llavors, R. Berenguer II, projectant la conquesta de Tortosa, a fi d'interessar-hi els monjos de Sant Cugat, promet donar a llur abadia l'alou de «*Rabita del Cascall*» (Font Rius, *C. d. p.*, p. 187); per aquest «Cascall» podem entendre que es tracti d'un lloc al peu del Montsià i potser vora mar, on s'acumulés pedruscall caigut de la muntanya, amb el que porten les onades («*sabulum marinum*» 1660, *DECat* III, 612a48, 'clapissa', als Mts. Ibèrics, 58 ss.): indrets a propòsit per a un reducte de guerrers moros en país mig reconquistat; promesa que de moment quedà inaplicable.

El 1149, tot seguit de presa Tortosa, R. Bg. IV dona als Hospitalers, vora el «Montesciano» *Ipsa Rabita* (MiretS., *TemplH.*, 62, n. 5); en aquest doc. i els immediats s'hi fa la reserva de «quod dedi abbati Sti. Cucuphati» (Font Rius, *C. d. p.*, p. 784; cf. *GGC*,